

DEN BOLIGSOCIALE GEOGRAFI

Mere bydækkende boligsocialt arbejde

*Af Rikke Engly Mygind og Helle Nielsen
Oktober 2021*

I dette vidensblad kan du læse om forskellige måder at afgrænse det boligsociale arbejde geografisk på. Og du kan få inspiration til, hvordan den praktiske organisering og placering af medarbejdere kan spille sammen med en udvidet boligsocial geografi.

Den boligsociale geografi er i bevægelse. Det tidlige boligsociale arbejde var kendetegnet ved ét boligområde – én boligsocial indsats. Sådan ser det ikke ud længere. I de senere år har den boligsociale geografi udviklet sig, og den boligsociale indsats bliver mange steder udbredt til flere dele af byen eller boligorganisationen.

Vidensbladet er særlig målrettet ledere af boligsociale indsatser, konsulenter og beslutningstagere med interesse for udviklingen af det boligsociale arbejde – for eksempel medlemmer af boligsociale bestyrelser.

HVORFOR ÆNDRES GEOGRAFIEN?

Parallelsamfundsaftalen og aftalen om Blandede boligområder søger at skabe mere socialt og kulturelt blandede boligområder. Det har sat fokus på fysiske omdannelser af de mest udsatte boligområder med deraf afledt udflytning af udsatte familier. Med aftalerne er kravene til anvendelse af udlejningsredskaber skærpet. Det betyder for eksempel, at nye tilflyttere skal være i beskæftigelse.

Disse tiltag betyder, at udsatte borgere kommer til at bo mere spredt i byerne, og behovet for boligsociale indsatser bliver bredt ud til flere forskellige boligområder. Disse nye rammer og politiske agendaer har medført, at mange kommuner og boligorganisationer overvejer at ændre det geografiske fokus i de boligsociale indsatser.

FINANSIERING OG GEOGRAFI

Når kommuner og boligorganisationer drøfter og beslutter den boligsociale geografi, er der en sammenhæng mellem den geografiske prioritering, og hvem der finansierer det boligsociale arbejde.

Størstedelen af det boligsociale arbejde i Danmark er finansieret af Landsbyggefonden. Landsbyggefonden arbejder under en politisk ramme, der definerer, hvilket problemkompleks de almene områder skal have for at kunne modtage støtte til en boligsocial helhedsplan. Med Parallelsamfundsaftalen blev den boligsociale finansiering fra Landsbyggefonden beskåret kraftigt. Det betyder, at andre parter må finansiere mere af det boligsociale arbejde, hvis

det skal fortsætte på samme niveau. For eksempel lægger kommunerne nogle steder flere midler til det boligsociale arbejde, mens der andre steder søges andre fondsmidler eller trækkes på lokale NGO'er. Og mange parter, herunder Landsbyggefonden, tænker nyt geografisk på grund af de afledte effekter af de politiske aftaler.

Finansieringsparterne kan have forskellige opfattelser af udfordringerne i boligområderne og de boligsociale opgaver. Kommuner, boligorganisationer og beboerdemokratiet drøfter i højere grad geografien. Drøftelserne er ikke sort-hvide, men der er en tendens til, at når afdelingen er finansieringspart, så vil de gerne fastholde det lokale boligsociale trivsels- og tryghedsarbejde. Til gengæld trækker kommuner og større boligorganisationer, med flere boligområder i samme geografiske område, oftere i retning af en udvidet boligsocial geografi, hvor der arbejdes på tværs af flere områder. Der er et ønske om, at det boligsociale arbejde i større omfang understøtter en samlet bystrategi.

TYOLOGIER: BOLIGSOCIAL GEOGRAFI

Her følger fem geografiske typologier, der beskriver boligsociale indsatser fokuseret på mere end ét geografisk område. Typologierne er formuleret på baggrund af interviews med 15 aktører fra boligorganisationer og kommuner, som på forskellige niveauer beskæftiger sig med den boligsociale geografi. Typologierne er i praksis ikke rene former og vil ofte være sammenfaldende, så en boligsocial indsats arbejder ud fra flere af de beskrevne typologier. Hvilke typologier, der kan arbejdes med, afhænger også af den lokale finansiering af det boligsociale arbejde, da de forskellige modeller fordrer forskellige finansieringsformer.

1. FLERE ALMENE BOLIGOMRÅDER

Den boligsociale indsats er målrettet flere udsatte almene boligområder i samme kommune. Det vil sige, at flere boligområder er lagt sammen under én samlet boligsocial indsats med samme ledelse og medarbejderstab.

Denne strategi har eksisteret i en årrække, hvor Landsbyggefonden, som den største bevillingsgiver, har fremmet udviklingen af denne boligsociale geografi. Udviklingen er ofte sket med afsæt i en effektivisering og professionaliseringsdagsorden.

FLERE ALMENE BOLIGOMRÅDER

'Mit Kvarter i København' er en boligsocial indsats, der både dækker Valby og Sydhavnen. I indsatsen indgår en række større og mindre almene boligområder. Indsatsen er samlet under én ledelse, men foregår på flere lokaliteter, hvor de boligsociale aktiviteter afholdes.

2. ALMENE, PRIVATE OG KOMMUNALE BOLIGOMRÅDER

Den boligsociale indsats er målrettet udsatte almene boligområder, men inkluderer også andre boligområder, som kommunen ønsker at arbejde forebyggende i. For eksempel boligområder med kommunale eller private udlejningsejendomme eller private ejerboligområder.

Specielt i landkommuner er det relevant at drøfte denne typologi, og hvordan det boligsociale arbejde kan målrettes private boligområder, hvor problemkomplekset kan være lige så stort som i de almene områder.

ALMENE OG KOMMUNALE BOLIGOMRÅDER

I Gentofte finansierer kommunen alene det boligsociale arbejde. Her tænker de det boligsociale arbejde bydækkende, og monitorerer kommunen i forhold til udsatte områder. Foreløbig arbejdes i to store boligområder et alment og et med kommunale udlejningsejendomme. Men flere boligområder både almene, private og kommunale, står til i fremtiden at blive inkluderet i det boligsociale arbejde.

BOLIGSOCIALE INDSATSER TIL BEBOERE UDEN FOR UDSATTE BOLIGOMRÅDER

I Odense er to boligorganisationer og Odense Kommune gået sammen om at ansætte en boligsocial brobygger. Brobyggeren har til opgave at hjælpe beboere fra Vollsmose, der skal genhuses permanent, godt på vej i deres nye lokalområde, hvis de har behov for ekstra støtte.

I Albertslund har de en boligsocial mødregruppe, der er finansieret af kommunen. Mødregruppen mødes i et udsat boligområde, men er også for borgere, der ikke bor de udsatte boligområder. Indsatsen koordineres af den boligsociale indsats, som er frikøbt til opgaven af kommunen.

3. BOLIGOMRÅDER OG UDVALGTE BORGERE

Den boligsociale indsats er også for sårbare borgere, der ikke bor i udsatte boligområder men andre steder i kommunen eller boligorganisationen. Typisk tager den boligsociale indsats afsæt i et eller flere boligområder, og dele af den boligsociale indsats tilbydes så individuelt til borgere, der bor andre steder i kommunen eller boligorganisationen.

Den boligsociale indsats målrettes for eksempel sårbare borgere, der på grund af en renovering eller omdannelse er fraflyttet et udsat boligområde. Den kan også målrettes nytilkomne flygtninge, der er placeret forskellige steder i kommunen. De boligsociale aktiviteter og tiltag kan tilbydes opgange eller familier, som man har identificeret har et behov for en indsats.

Denne typologi kan gribes an på to forskellige måder: Enten kan den boligsociale aktivitet eller medarbejder rykke ud til borgerne, der hvor de bor. Eller også kan borgerne komme til den boligsociale aktivitet, der foregår i et udsat boligområde. Tilgangen afhænger af, hvilken aktivitet man ønsker at tilbyde borgerne, der bor uden for de udsatte boligområder, omfanget af ressourcer, man ønsker at bruge, samt om de udvalgte borgere geografisk er bosat i klumper eller spredt i kommunen.

4. BOLIGOMRÅDER OG KOMMUNALE INSTITUTIONER

Den boligsociale indsats er primært målrettet udsatte boligområder, men der indgås samarbejde med og udføres boligsociale aktiviteter på skoler og dagtilbud, der geografisk er placeret uden for de udsatte boligområder. De boligsociale aktiviteter kan både være individuelle indsatser til de mest sårbare, eller de kan være målrettet grupper eller hele klasser.

Med Parallelsamfundsaftalen (2018) kom der regler for andelen af børn fra udsatte boligområder i dagtilbuddene. Derudover udformes skoledistrikter nogle steder, så børn med forskellige socioøkonomiske baggrunde blandes mest muligt på skolerne.

Disse forhold betyder, at velfærdsinstitutioner, der ligger uden for de udsatte boligområder, også nogle steder skal håndtere en større andel børn fra sårbare familier. Med denne geografiske typologi er der typisk et ønske om, at det boligsociale arbejde understøtter en kommunal strategisk dagsorden i forhold til kommunens skoler og dagtilbud.

BOLIGSOCIAL AKTIVITET PÅ SKOLER

Randers Kommune og den boligsociale indsats har indgået et tværorganisatorisk samarbejde om en fraværsindsats på tre folkeskoler i Randers. Indsatsen drives af en boligsocial medarbejder i samarbejde med PPR.

De tre deltagende skoler ligger spredt i Randers by. Fraværsindsatsen er koncentreret om de tre skoler i byen, der har flest elever fra udsatte boligområder. Skolerne har dog en blandet elevsammensætning, og indsatsen kommer således også elever fra andre områder til gode.

Kommuner og boligorganisationer, der arbejder med denne boligsociale geografi, drøfter, hvordan det boligsociale arbejde organisatorisk kan kobles tættere på den kommunale byplanlægning og byggeafdelingen i boligorganisationen.

BALANCE I BYEN

I Tåstrupgård i Høje Tåstrup Kommune arbejder de i den boligsociale helhedsplan strategisk med at skabe sammenhæng mellem beboernes liv i boligområdet og kommunens ønskede byudvikling. Høje Tåstrup Kommune ønsker, at Tåstrupgård bliver en del af et byområde med mange kulturelle oplevelser og tilbud – et kulturkvarter.

De klassiske boligsociale aktiviteter får et kunst-tvist, så de understøtter den ønskede kvarterudvikling. De boligsociale medarbejdere faciliterer for eksempel workshops, hvor kommunen, rådgivere, beboere og naboer sammen får nye indsigter i, hvordan kultur kan implementeres i udviklingen af kvarteret.

5. BALANCE I BYEN

Den boligsociale indsats er målrettet de udsatte boligområder, men den boligsociale indsats har et stort fokus på at understøtte udviklingen af et positivt samspil mellem de udsatte og de mere velfungerende områder i byen. Hermed bliver den boligsociale indsats et greb i det bystrategiske arbejde.

I denne typologi har den boligsociale indsats en ekstra rolle og en bredere målgruppe. Der er ikke udelukkende fokus på de klassiske boligsociale problemstillinger omkring trivsel, integration, beskæftigelse, uddannelse og forebyggelse af kriminalitet, ligesom målgruppen ikke kun er sårbare beboere i de udsatte boligområder.

Den boligsociale indsats arbejder med borgerinvolvement for eksempel i forbindelse med infrastrukturprojekter, der binder udsatte områder sammen med resten af byen, eller understøtter det sociale mix i forbindelse med events eller fysiske installationer i eller på kanten af det udsatte boligområde.

GEOGRAFI OG MONITORERING

En udvidelse af den boligsociale geografi hænger ofte sammen med, at kommuner og boligorganisationer anvender socioøkonomisk geografisk monitorering. Denne form for monitorering kan pege på, hvilke almene eller private boligområder der aktuelt har behov for en boligsocial indsats. En løbende monitorering skaber samtidig gode betingelser for en fleksibel boligsocial indsats, hvor aktiviteter og medarbejdere kan flyttes mellem boligområder efter behov, eller hvor kommunens eller boligorganisationens kernerdrift kan sætte ind med ekstra ressourcer, for eksempel hvis et område viser sig at have stigende ledighed.

LBF giver adgang til en række data for de almene boligområder i de "Boligsociale data", "Beboerdata" mv. Derudover er flere kommuner også selv begyndt

at lave områdefokuseret monitorering på socioøkonomiske parametre, for eksempel indkomst, beskæftigelse, uddannelsesniveaue og kriminalitet.

Enkelte boligselskaber og kommuner kombinerer statistik med beboerinterviews om trivslen i området. Dermed får de et mere solidt grundlag for at træffe afgørelser om, hvilke områder der har behov for en boligsocial indsats.

BOLIGSOCIAL GEOGRAFI OG PLACERING AF MEDARBEJDERE

Når geografien bliver større, men antallet af boligsociale medarbejdere forbliver det samme eller måske færre, melder spørgsmålet sig om den fysiske placering af medarbejdernes arbejdsplads. Placeringen af de boligsociale medarbejdere har ofte betydning for, hvordan det boligsociale arbejde bliver udført. Valg af medarbejderplacering hænger, ligesom geografien, ofte sammen med, hvad finansieringsparterne mener er de boligsociale opgaver.

I disse år opererer både kommuner og boligorganisationer med nye placeringsvariationer. Vi har samlet erfaringerne herunder.

LOKAL PLACERING AF MEDARBEJDERE

Den lokale placering af kontorplads i boligområdet har historisk været mest udbredt. En lokal placering

behøver ikke være fortid, blot fordi man ønsker, at det boligsociale arbejde skal dække geografisk bredere end ét eller to boligområder. Med en bredere boligsocial geografi, der inkluderer flere eller mange boligområder, kan de enkelte medarbejdere stadig have et eller to boligområder hver, hvor de har fast base, og hvor de for eksempel har deres primære arbejdsplads, eller hvor de har faste ugedage. Specielt nogle boligorganisationer – og ikke mindst afdelingsbestyrelser – har et ønske om at fastholde den lokale placering af de boligsociale medarbejdere i boligområdet.

Fordelene ved en lokal placering er, at det giver god mulighed for at etablere tillid og relationer til beboerne og bedre betingelser for at lave opsøgende arbejde. Den lokalt placerede boligsociale medarbejder har et godt kendskab til det enkelte boligområde og dets særlige ressourcer og udfordringer. Det gør det nemmere at etablere samarbejder med de lokale aktører i området og sikre koordinering med deres lokale aktiviteter.

CENTRAL PLACERING AF MEDARBEJDERE

Andre steder vælger man at placere de boligsociale ansatte centralt enten i boligorganisationen eller kommunen. Det skaber gode betingelser for at koordinere den boligsociale aktivitet med organisationens driftsopgaver og sikre strategisk kobling af det boligsociale arbejde til kommunens og boligorganisationens visioner og strategier.

Når de boligsociale medarbejdere har fysisk arbejdsplads centralt i kommune eller boligorganisation, rykker de typisk ud til beboerne i boligområderne efter behov. De kan for eksempel fungere som social vicevært, økonomisk rådgiver eller konfliktmægler. De kan også igangsætte aktiviteter lokalt, som de for eksempel ugentligt tager ud og gennemfører.

De centralt placerede boligsociale medarbejdere er afhængige af et tæt samarbejde med områdernes ejendomsfunktionærer eller afdelingsbestyrelser, der kan formidle de lokale behov og medvirke til at skabe kontakt mellem beboerne og de boligsociale medarbejdere.

De boligsociale medarbejdere kan være ansat på kommunens eller boligorganisationens driftsmidler. Mere typisk er det, at de boligsociale medarbejdere er projektfinansieret og projektorganiseret. Den centrale placering af boligsociale medarbejdere skaber gode betingelser for at integrere og forankre det boligsociale arbejde i driften i for eksempel kommune og boligorganisation.

EKSEMPLER PÅ BOLIGSOCIALE MEDARBEJDERE CENTRALT PLACERET OG INTEGRERET I DRIFTEN

Brøndby Kommune har overtaget den boligsociale lommepegeindsats og en boligsocial medarbejder, der tidligere var finansieret af landsbyggefondsmidler. Aktivitet og medarbejder er nu integreret i jobcenteret. Planen er, at aktiviteten fremover skal udrulles til flere boligorganisationer.

Boligselskabet Sjælland har omdannet deres klageteam til et forebyggelsesteam og ansat nye medarbejdere med sociale profiler. Tea-met servicerer alle afdelinger i boligselskabet. Forebyggelsesteamet har fokus på at sikre trivsel for beboerne, så naboklager undgås. De samarbejder blandt andet med politi, socialforvaltning og psykiatri om psykisk sårbare beboere.

MIX-PLACERING AF MEDARBEJDERE

Mange steder vælger man at kombinere den centrale og lokale placering af de boligsociale medarbejdere. Den lokale og centrale placering kan indeholdes i én medarbejder, der kan sidde centralt nogle dage og lokalt andre dage. Eller nogle medarbejdere kan sidde fast centralt i boligorganisationen eller kommunen, mens andre har base i lokalområderne.

Med en mix-placering kan nogle boligsociale medarbejdere stadig have den nære relation til beboerne og arbejde opsøgende, samtidig med at man har centralt placerede medarbejdere, der høster de gevinster, det skaber, som for eksempel strategisk opkobling til driftsorganisationen.

Mix-placeringen kan give kombinationen af det centrale overblik og de lokale relationer. Det skaber gode muligheder for at have overblik og at kunne tilpasse aktiviteter på tværs af områder. For eksempel at flytte medarbejdere og aktiviteter mellem områder og agere agilt i forhold til pludseligt opståede behov.

EKSEMPLER PÅ MIX-PLACERING AF MEDARBEJDERE

På Frederiksberg har den boligsociale projektleder sin arbejdsplads i kommunens borgmesterstab, mens de boligsociale medarbejdere er placeret lokalt i de involverede boligområder.

Med denne mix-placering opnår de på Frederiksberg fordelene både ved den lokale og centrale placering og imødekommer samtidig såvel kommunens som boligorganisationernes forskellige ønsker til den boligsociale indsats. På Frederiksberg benytter de sig også af muligheden for at etablere indsatser, der fungerer på tværs af områder samt at flytte medarbejdere mellem områderne i forhold til behov og aktuelle aktiviteter.